

TOPONÍMIA I DIALECTOLOGIA ROSSELLONESA

Pep VILA

En revisar alguns papers del fons manuscrit de la Biblioteca Municipal de Tolosa de Llenguadoc vaig adonar-me de l'existència d'un impressionant corpus sobre lingüística i toponímia dels Pirineus: *Recueil de linguistique et de toponyme des Pyrénées*. (Manuscrits 1110-1144, en uns volums in-folio, dels quals hi ha els microfilms corresponents a disposició dels investigadors.

D'entre aquests volums, tres corresponen al Rosselló, agrupats en tres divisions: Perpinyà, la zona de Prada i la de Ceret (vols. 1141, 1142, 1143 de 375, 439 i 205 folis, respectivament).

L'any 1887, amb motiu de l'exposició nacional de Tolosa, els serveis culturals de la vila van organitzar una exposició especial sobre la geografia i la història dels Pirineus. Entre aquestes realitzacions sobresurt l'encàrrec fet a Julien Sacaze, funcionari del ministeri de la Instrucció Pública, de fer a través d'una enquesta dirigida a cada mestre d'escola, una recollida sistemàtica de tots els topònims de les poblacions pirinenques, amb un mapa acolorit que indiqués la seva situació exacta. També es demanava la traducció literal de dues llegendes (la de Barbazan i Tautugon) a partir d'un original francès –imprès com a model– que s'havia de traduir amb les especificitats pròpies de la llengua de cada lloc.

Per tal de dur a terme l'esmentada enquesta es van imprimir uns quaderns de treball de 8 pàgines, on constaven les instruccions, material que s'havia de recollir, i amb uns espais en blanc per copiar les respostes i els mapes. Cada enquesta havia d'anar signada pel mestre de la "comuna" tot fent constar el seu nom, la seva edat i el lloc de naixença. En un primer cop d'ull, a manca d'una estadística més fiable, hom pot adonar-se de la política de la llengua adoptada pels responsables de l'educació pública francesa. La majoria de mestres que ensenyen al Rosselló són nounvintguts –principalment d'Occitània– i la seva presència impossibilita l'apropament i la familiarització d'aquests amb les particularitats lingüístiques i culturals del Rosselló, atès que la quitxalla rossellonesa és aculturada en francès, quan un percentatge força alt, cap a finals del XIX, encara tenia com a llengua pròpia el català. Entre les instruccions dirigides als mestres destaco les següents:

– S'han d'escriure els noms tal com es pronuncien tot i que no s'usa cap transcripció fonètica seriosa ni cap signe convencional prèviament establert. Si l'enques-

tat i el mestre tenen un cert domini de la llengua catalana, la transcripció s'acosta al català "sicut sonat" de finals del XIX. En canvi, són moltes les traduccions de les llegendes en les quals el català adopta una forma de "patuès" inintel·ligible i molt dialectalitzat, interessant per a tots aquells estudiosos de la llengua, des de molts punts de vista.

– Els corresponsals, preferentment, han de ser homes d'edat. S'han de consignar les dades d'aquests col·laboradors, els més intel·ligents i competents, nascuts, sempre que es pugui, al país. El mestre ha de procurar escriure tal com li parla el comunicant escollit, posant molta cura en la transcripció dels noms.

– S'han de recollir els topònims tal com es pronuncien. La circular insisteix que no s'han de fiar dels cadastres, que els donen sovint malament. S'escriuran els noms en català i en francès. En els mapes, en canvi, té molta importància la recollida dels mots més antics, encara que només s'escriuen en francès. Interessa sobretot fixar-se en els noms dels masos, barris, rius, rieres, fonts, llacunes, marges, turons, muntanyes, boscos, roquissars i altres accidents geogràfics coneguts a través d'un nom específic. També s'ha d'anar amb compte amb aquells llocs que tenen un nom molt antic i amb els límits de cada poble.

A més de l'eminent filòleg Joan Coromines en l'*Onomasticon Cataloniae* d'altres il·lustres estudiosos de la llengua tenen treballs en curs sobre onomàstica, toponímia i dialectologia i he pensat que podria ser útil ressenyar la presència d'aquest material manuscrit que crec que és prou desconegut entre els nostres estudiosos, per tal que facin una valoració més científica del seu contingut.

NOMS D'ESTACIÓ CONFLICTIUS

La línia 4 de metro de Barcelona es va veure implicada en problemes a l'hora de batejar dues de les seves estacions. El primer conflicte es va presentar al barri Besòs. El metro el recorre de cap a cap, i per tal de diferenciar les seves estacions, una a cada extrem, es varen retolar l'una *Besòs* i l'altra *La Mina*, que és un barri veí. Però com que aquest darrer barri no té massa bona reputació –és una zona d'edificació moderna ocupada majorment per antics barraquistes–, els veïns del Besòs varen obligar a rebatejar l'estació i va quedar en *Besòs Mar*.

L'altra estació conflictiva va ser la de Sant Adrià de Besòs. El metro, venint de Barcelona i abans d'arribar a Sant Adrià, passa per davall del riu Besòs. Això fa que el pendent del túnel, fins a recuperar la seva cota normal, porti l'estació uns pocs metres més enllà de la divisòria entre els termes de Sant Adrià i de Badalona –que no presenta solució de continuïtat. De fet, l'estació es troba tota ella en el barri d'Artigues, d'aquella darrera ciutat. L'estació s'havia d'anomenar *Sant Adrià*, però Badalona s'hi oposà, tot adduint que s'obria en el seu territori. No hi va haver acord i l'estació va ser retolada, de manera provisional, amb el nom del carrer on té sortida: *Joan XXIII*. Sembla, però, que ara, després d'uns quants anys de provisionalitat i amb motiu de la renovació de la línia del metro, serà batejada definitivament com a *Sant Adrià-Artigues*.

V.B.